
**PEMBUKTIAN MELALUI TELEVISYEN/ KAMERA
LITAR TERTUTUP (CCTV) DALAM KES-KES
JENAYAH: TINJAUAN UMUM BERDASARKAN
UNDANG-UNDANG KETERANGAN ISLAM**

*Evidence Based on CCTV In Criminal Cases An Overview Based
On Islamic Law of Evidence*

ⁱWan Abdul Fattah Wan Ismail, ⁱSyahirah Abdul Shukor, ⁱHasnizam Hashim,
ⁱAhmad Syukran Baharuddin

ⁱFakulti Syariah dan Undang-Undang, Universiti Sains Islam Malaysia, Nilai.

* (Corresponding Author) email: wanfattah@usim.edu.my

ABSTRAK

Televisyen/ Kamera Litar Tertutup (Closed-Circuit Television) atau singkatannya CCTV diklasifikasikan sebagai dokumen elektronik. Sebarang rakaman elektronik, berdasarkan tafsiran dalam Seksyen 3, Akta Keterangan Mahkamah Syariah (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1997 adalah termasuk dalam kategori dokumen dan diguna pakai sebagai salah satu kaedah pembuktian termasuk dalam kes-kes jenayah. Pada 12 Julai 2017, satu pindaan telah diluluskan oleh Dewan Undangan Negeri Kelantan terhadap Enakmen Tatacara Jenayah Syariah 2002 (Pindaan 2017) yang memperuntukkan pegawai Penguat kuasa Agama Islam Negeri Kelantan untuk menggunakan gari terhadap suspek dan membenarkan video digunakan sebagai bahan bukti dalam perbicaraan bagi kes-kes jenayah termasuk zina, qazaf dan seumpamanya. Kertas kerja ini akan membincangkan pembuktian melalui CCTV dalam kes-kes jenayah hudud, qisas dan takzir berdasarkan undang-undang Keterangan Islam. Perbincangan juga akan melihat sejauh manakah CCTV ini dapat dijadikan bahan bukti dan apakah Prosedur Operasi Standard (SOP) yang perlu dilalui oleh pihak tertuduh mahupun pendakwa sebelum ia diterima sebagai bahan bukti bagi mensabitkan pertuduhan yang telah dibuat di dalam mahkamah.

Kata Kunci: CCTV, pembuktian kes-kes jenayah, undang-undang Keterangan Islam

ABSTRACT

Closed-circuit Television or its short name CCTV is classified as electronic document. Any recorded electronic, based on Section 3 of the Evidence Act of Syariah Court (Federal Territories) 1997 will be included as document categories and applicable as one the methods in evidence including criminal cases. On 12 July 2017, an amendment to the Syariah Criminal Procedure Enactment (Amendment 2017) which provides the enforcement officers from the Religious Department of Kelantan to use hand-cuff towards suspect and to allow video as an evidence in cases related to criminal cases including zina, qazaf and others. This paper will discuss on the proof via CCTV in cases of criminal in hudud, qisas and takzir based on the Law of Evidence Law. The discussion will discuss how far CCTV is being used as evidence and the operational standard of procedure which might be faced by the offender as well as the prosecutor to convict the charge in the court.

Keyword (s): CCTV, proof in criminal cases and Islamic Law of Evidence

Pendahuluan

CCTV atau Televisyen/ Kamera Litar Tertutup secara umumnya amat sukar untuk diterima oleh sesetengah pihak sebagai salah satu kaedah pembuktian dalam kes-kes jenayah. Namun demikian, realiti pada hari ini memperlihatkan bahawa pembuktian melalui dokumen lebih dipercayai berbanding kaedah-kaedah yang lain termasuklah *ikrar* dan *syahadah*. Ini kerana *ikrar* dan *syahadah* berkemungkinan akan berubah atas sebab-sebab tertentu seperti lupa, kematian dan sebagainya. Pun begitu, kaedah pembuktian melalui dokumen termasuklah CCTV akan berkekalan walaupun telah berlaku dalam tempoh yang lama. Di Eropah, khususnya Britain, penggunaan CCTV sudah

diterima dan dijadikan sebagai bukti yang kukuh dalam pendakwaan. Di dalam kes *R v Doherty* [2016] Criminal Division, Mac 03, 2016, [2016] EWCA Crim 246, CCTV sering digunakan untuk tujuan pengawasan di kawasan-kawasan yang memerlukan pengawasan seperti bank, pejabat, lapangan terbang, pangkalan tentera, pasar raya-pasar raya dan sebagainya.

Kemajuan teknologi hari ini telah membuktikan bahawa CCTV telah mencapai kelasnya yang tersendiri. Pelbagai penyelidikan yang telah dibuat oleh orang Islam bagi membuktikan tahap kebolehppercayaan yang tinggi. Umpamanya, Universiti Teknologi Malaysia (UTM) telah berjaya menghasilkan kamera litar tertutup (CCTV) pertama di dunia yang mampu merakam imej tiga dimensi (3D) dan berupaya mengecam imej penjenayah dengan tepat dalam tempoh 15 minit. Ketua Kumpulan Penyelidik Fotogrametri dan Pengimbasan Laser, Fakulti Kejuruteraan dan Sains Geoinformasi, Dr. Zulkepli Majid menjelaskan bahawa sistem pengawasan keselamatan itu berjaya dibangunkan dengan menggunakan gabungan teknologi terkini dalam bidang pengimejan moden dan bidang geomatik. (*Utusan Malaysia*, 2010)

Di Mahkamah Syariah, kaedah pembuktian melalui CCTV dan Dokumen Elektronik ini masih agak baru berbanding dengan kaedah-kaedah pembuktian lain. Penerimaannya sebagai kaedah pembuktian masih lagi diperdebatkan dan diragui oleh sesetengah pihak. Namun, jika diteliti konsep keterangan menurut Ibnu Taimiyah dan Ibnu Qayyim yang menyatakan bahawa ‘Setiap apa sahaja yang dapat menjelaskan dan menzahirkan kebenaran dinamakan sebagai keterangan’ (Ibnu Taimiyyah, Ahmad, 2001). Maka CCTV yang diklasifikasikan sebagai dokumen elektronik juga sebenarnya tergolong dalam ruang lingkup keterangan yang boleh diterima. Kertas kerja ini memfokuskan perbincangan kepada penggunaan CCTV sebagai salah satu kaedah pembuktian dan sejauh manakah ia dapat dijadikan bahan bukti bagi mensabitkan atau menafikan sesuatu dakwaan khususnya dalam kes-kes jenayah. Perbincangan juga akan turut melihat realiti, persediaan, permasalahan dan cabaran yang dihadapi oleh Mahkamah Syariah di Malaysia di dalam mengendalikan kes-kes berkaitan keterangan elektronik.

Definisi Dokumen Elektronik dan CCTV

Dokumen Elektronik

Dokumen elektronik ditakrifkan sebagai nota atau dokumen yang dibuat, disimpan atau diekstrak, disalin atau dihantar atau diterima atau dikomunikasi dengan cara elektronik melalui peralatan elektronik lain dan dapat difahami dan dilihat dengan jelas. (Muhammad Fawwaz, 2008). Dokumen elektronik juga ditakrifkan sebagai *'sebarang bentuk maklumat probatif yang disimpan atau direkodkan atau disalurkan dalam bentuk elektronik di mana bahan tersebut boleh dikemukakan di mahkamah sebagai bahan bukti untuk menyokong atau menyangkal dakwaan'*. *Sumber bahan bukti elektronik dan digital ialah seperti chip VLSI, SDD, hard disk, telefon selular, kamera digital, komputer, alat cetak, mesin fotostat, pita sokongan, kad SDD, alat pengimbas, CD, DVD, VCD, rangkaian internet, perisian dan protokol komunikasi.'* (Mohamad Ismail Bin Hj. Mohamad Yunus, 2006), Berdasarkan takrifan dokumen elektronik, jelas menunjukkan bahawa CCTV adalah termasuk dalam kategori dokumen elektronik.

Definisi CCTV (Closed-Circuit Television)

Televisyen litar tertutup atau 'CCTV' (*Closed-Circuit Television*) adalah kamera yang merakam imej video dan menghantar isyarat video komposit tempat-tempat tertentu. CCTV sering digunakan untuk tujuan pengawasan yang biasanya terdapat di bank, lapangan terbang, bangunan-bangunan malah sekarang ini juga digunakan di rumah-rumah. CCTV pertama telah dipasang oleh Syarikat Jerman Siemens AG pada Test Stand VII di Peenemunde, Jerman pada tahun 1942, digunakan untuk memerhati pelancaran roket V-2. Kelengkapan utama dalam sistem operasi CCTV adalah Kamera, *Digital Video Recorder (DVR)* dan Monitor.

Kaedah Pembuktian dalam Kes-Kes Jenayah berdasarkan Perundangan Islam

Terdapat dua kaedah utama dalam mensabitkan kes-kes jenayah iaitu Pengakuan (*Ikrar*) dan Kesaksian (*Syahadah*):

(i) Pengakuan (*Ikrar*)

Ikrar adalah merupakan satu cara pengakuan atau pengiktirafan yang khusus sebagai salah satu cara pembuktian bagi mensabitkan hak atau kepentingan orang lain ke atas dirinya sendiri, atau mensabitkan sesuatu kesalahan atau tanggungan ke atas dirinya seperti pengakuan berzina (Mahmud Saedon A. Othman, 2003). Seksyen 17 (1) Akta Keterangan Mahkamah Syariah (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1997 menjelaskan bahawa *Ikrar ialah suatu pengakuan yang dibuat oleh seseorang, secara bertulis atau lisan atau dengan isyarat, menyatakan bahawa dia mempunyai obligasi atau tanggungan terhadap seseorang lain berkenaan dengan sesuatu hak.*” Sesuai dengan panggilan sebagai ‘Penghulu Pembuktian’, *ikrar* diterima sebagai kaedah pembuktian dalam semua kes sama ada kes-kes mal atau jenayah.

(ii) Kesaksian (*Syahadah*)

Kesaksian atau *Syahadah* adalah pemberitahuan tentang sesuatu hak atau kepentingan bagi orang lain dengan menggunakan lafaz ‘*Asyhadu*’ (aku bersaksi)(Abd al-Mutalib Abd Rzak Hamdan, 2007). Seksyen 3 Akta Keterangan Mahkamah Syariah (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1997 mentafsirkan *Syahadah* sebagai apa-apa keterangan yang diberikan di Mahkamah dengan menggunakan lafaz ‘*asyhadu*’ untuk membuktikan suatu hak atau kepentingan. Walaupun kesaksian merupakan kaedah pembuktian yang disepakati oleh para ulama, namun bagi kes-kes jenayah, ia memerlukan *nisab* yang tertentu.

Majoriti ulamak bersetuju bahawa bilangan saksi bagi kes zina adalah empat orang (Mutawalli, Mahmud Aisyh, t.t) berdasarkan firman Allah SWT yang bermaksud: ‘*Dan orang-orang yang melemparkan tuduhan (zina) kepada perempuan yang terpelihara kehormatannya, kemudian mereka tidak membawakan empat orang saksi, maka sebatlah mereka 80 puluh kali sebat; dan janganlah kamu menerima kesaksian mereka itu selama-lamanya; kerana mereka adalah orang-orang yang fasik*’

(Surah al-Baqarah: Ayat 4). Bilangan saksi bagi kes-kes hudud dan qisas, selain jenayah zina dan *qazaf*, para ulama bersepakat bahawa hendaklah disaksikan sekurang-kurangnya oleh dua orang saksi lelaki, firman Allah SWT yang bermaksud: *'Dan hendaklah kamu mengadakan dua orang saksi lelaki dari kalangan kamu'* (Surah al-Baqarah: 282).

Kedudukan CCTV sebagai kaedah Pembuktian bagi kes-kes Jenayah dalam Perundangan Islam

Hakikatnya, tidak terdapat nas secara khusus yang mengiktiraf CCTV (dokumen elektronik) sebagai kaedah pembuktian. Namun pensyariatan CCTV merujuk kepada pensyariatan umum dokumen sebagai kaedah pembuktian. Pandangan ulamak terhadap penerimaan dokumen termasuklah dokumen elektronik ini terbahagi kepada dua pandangan. (Al-Zuhaily, Muhammad, 1994)

(i) Jumhur ulamak yang terdiri daripada Hanafi, Maliki dan sesetengah pengikut Syafie dan Hanbali menolak penerimaan dokumen sebagai kaedah pembuktian. (Al-Syīraziyy, 1995, Ibn Farhūn, 1995, Ibnu Qayyim, 1991 & Ibn Qudāmah, 1996). Hujah penolakan jumhur terhadap dokumen sebagai kaedah pembuktian adalah kerana dokumen mudah terdedah kepada pemalsuan.

(ii) Menurut mazhab Maliki, sesetengah riwayat Ahmad dan sesetengah ulamak *muta'akhirin*, dokumen sebenarnya adalah merupakan salah satu kaedah pembuktian yang dibenarkan syarak (Ibn Farhūn, Juz 1, Ibnu Qayyim, Mohammad bin Abi Bakar, 2002, *Al-Turuq al-Hukmiyyah*, Al-Qaherah, Dar al-Hadith, Ibn Muflih, Muhammad, 2003). Setelah pengamatan dibuat, pendapat golongan ini lebih tepat kerana kekuatan hujah dikemukakan. Firman Allah SWT yang bermaksud: *'Wahai orang-orang Yang beriman! apabila kamu menjalankan sesuatu urusan Dengan hutang piutang Yang diberi tempoh hingga ke suatu masa Yang tertentu maka hendaklah kamu menulis (hutang dan masa bayarannya) itu'*. (Surah Al-Baqarah: 2: 282). Di dalam ayat ini, Allah SWT menyebut perintah dokumen (menulis). Sekiranya dokumen tidak dapat dijadikan

kaedah pembuktian, apa gunanya Allah SWT memerintahkan dokumen apabila transaksi hutang dibuat. Rasulullah SAW bersabda: *'Tidak berhak seorang Muslim yang memiliki sesuatu yang untuk diwasiatkan dan ia masih mempunyai kesempatan hidup selama dua malam melainkan hendaklah ia mempunyai wasiat yang ditulis'*. (Muslim, Ibn al-Hujjaj al-Qushairiy al-Nisaburiy, 1997) Hadis ini menunjukkan bahawa Rasulullah SAW menyuruh umatnya menulis wasiat. Sekiranya penulisan wasiat tidak penting dan tidak berfaedah, maka sudah tentulah Rasulullah SAW tidak akan menggesa umatnya berbuat demikian. (Al-Bukhari, Abu 'Abdullah Muhammad Ibn Isma'il. (1992), Al-Mawardiyy, Ali bin Muhammad bin Habib, 1982). Terdapat hadis-hadis lain yang menyebut akan perihal Rasulullah SAW mengutus surat kepada raja-raja termasuk di Rom dan Parsi yang bertujuan untuk menyeru mereka kepada Islam. Ada antara hadis-hadis yang menyatakan Rasulullah menurunkan cap rasmi kerajaan, kerana sesetengah kerajaan tidak akan melayan mana-mana surat tanpa ada cap rasmi seperti dalam hadis yang telah diriwayatkan oleh Anas bin Malik ra (Al-Zarqa', Mustafa Ahmad, 2007).

Selain itu, Kaedah Fiqh (*Qawaid al-Fiqhiyyah*) ada menyebut *'Al-Kitabah ka al-Khitab'* yang bermaksud 'dokumen sama dengan lafaz' (dalam menzahirkan kehendak dan niat di hati). (Ibn 'Abidin, 1995, Al-Bahutiy, Mansur bin Yunus, 2000, Ibn Qayyim, hlm 174). Kesemua hujah-hujah ini sebenarnya secara tidak langsung mengiktiraf CCTV sebagai kaedah pembuktian dalam perundangan Islam.

Analisis Pandangan Ulama terhadap penggunaan CCTV sebagai kaedah Pembuktian

Tidak dinafikan kekuatan *ikrar* dan *syahadah* dalam pembuktian lebih-lebih lagi apabila ia dikukuhkan dengan nas-nas al-Quran dan al-Hadith. Pada masa yang sama, tiada seorang ulama pun yang menafikan kekuatan pembuktian *ikrar* dan *syahadah* sebaliknya mereka bersepakat mengenai perkara ini. Namun demikian, timbul persoalan khususnya berkenaan dengan kesaksian; adakah saksi-saksi yang ada pada hari ini dalam kes-kes jenayah khususnya dalam kes zina menepati kehendak syarak. Dengan kerosakan yang berlaku pada hari ini, hampir mustahil

saksi-saksi dapat memenuhi syarat-syarat yang telah ditetapkan syarak. Jika perkara ini tidak diselesaikan, maka Akta Mahkamah Syariah (Bidang Kuasa Jenayah) 1965 (Pindaan 1984) [Akta 355] yang diperjuangkan oleh banyak pihak selama ini adalah hanya angan-angan kosong. Berbeza dengan keterangan melalui dokumen (CCTV), ia amat konsisten dan berkekalan jika disimpan dengan baik. Ia juga boleh disimpan sampai bila-bila masa sekalipun keterangan kesaksian atau *ikrar* telah dibuat puluhan tahun atau mereka yang terbabit telah meninggal dunia.

Realiti, Persediaan dan cabaran Mahkamah Syariah di malaysia dalam Mengendalikan Kes-Kes Berkaitan Keterangan Elektronik

Sehingga kini, Mahkamah Syariah hanya mempunyai bidang kuasa yang terhad kepada kes-kes kekeluargaan dan jenayah moral yang membabitkan umat Islam. Persoalannya, sekiranya diberikan bidang kuasa yang lebih luas, adakah Mahkamah Syariah bersedia untuk mengendalikan kes-kes yang menggunakan keterangan elektronik seperti CCTV? Di Malaysia, sememangnya tidak dinafikan penguasaan pengamal undang-undang sivil mengenai dokumen elektronik lebih terkedepan berbanding Mahkamah Syariah. Keadaan ini bukan bermakna pengamal undang-undang di Mahkamah Syariah menolak pembuktian melalui keterangan elektronik. Keadaan ini berlaku disebabkan mereka jarang didedahkan dengan kes-kes berkaitan dengan dokumen elektronik sedangkan penggunaannya sangat meluas pada hari ini.

Di Mahkamah Syariah, tiada Akta khusus yang memperuntukkan tentang dokumen elektronik. Berbeza dengan Mahkamah Sivil, terdapat akta-akta khusus berkaitan dokumen elektronik misalnya Akta Tandatangan Digital 1997 dan Akta Perdagangan Elektronik 2006. Sekalipun Mahkamah Syariah tidak memperuntukkan maksud dokumen elektronik, namun skop dokumen sepertimana dalam seksyen 3 Akta Keterangan Mahkamah Syariah (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1997, telah menunjukkan bahawa CCTV diklasifikasikan sebagai dokumen. Seksyen 3 Akta Keterangan Mahkamah Syariah (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1997 menjelaskan bahawa '*apa-apa huruf,*

tanda, nombor, simbol atau isyarat yang dinyatakan, diperlihatkan, atau bagaimana jua pun digambarkan, atas apa-apa benda, bahan, barang atau artikel, termasuklah apa-apa hal yang terkandung dalam cakera, pita, filem, runut bunyi atau apa jua pun peranti (alat atau perkakas) lain'. Selain itu, Seksyen 49 Akta Keterangan Mahkamah Syariah (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1997 secara jelas menganggap komputer sebagai keterangan primer. Seksyen 49 Akta Keterangan Mahkamah Syariah (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1997 menyatakan bahawa '*Sesuatu dokumen yang dikeluarkan oleh komputer ialah keterangan primer*'. Kedua-dua seksyen ini sebenarnya membuktikan bahawa Mahkamah Syariah telah menerima CCTV sebagai kaedah pembuktian tanpa menghadkan bagi kes-kes tertentu. Konsep dokumen dalam seksyen 3 Akta Keterangan Mahkamah Syariah (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1997 ini sebenarnya telah diambil dari seksyen sama dari Akta Keterangan 1950 yang telah lama dipraktikkan di Mahkamah Sivil.

Jika dilihat pengalaman Mahkamah Sivil di Malaysia berkaitan dokumen elektronik, Good J di dalam kes ***Munah Bte Ali lwn PP*** [1958] 1 MLJ 159, telah memutuskan bahawa rakaman video yang melibatkan proses boleh dikategorikan sebagai dokumen menurut takrifan seksyen 3 Akta Keterangan 1950. Selari dengan pembangunan sains dan teknologi serta perkembangan era globalisasi istilah dokumen haruslah dikembangkan dengan memasukkan bahan berbentuk elektronik dan digital dalam skop interpretasinya (Mohamad Ismail, 2006, hlm.4 & Wan Abdul Fattah, 2011, hlm.1). Begitu juga dalam kes ***Pendakwa Raya lwn Jawan Empaling***[1996] 2 CLJ. dan ***Pendakwa Raya lwn Datuk Haji Sahar Arpan***, [2007] 1 AMR, Mahkamah berpendapat salinan faks dan mikrofilem termasuk di bawah definisi dokumen seperti yang diperuntukkan di bawah seksyen 3 Akta Keterangan Mahkamah Syariah (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1997 dan Akta Keterangan 1950. Manakala dalam kes ***Mohd Ali Jaafar v Public Prosecutor***, [1998] 4 MLJ, Mahkamah telah mensabitkan dakwaan rasuah terhadap tertuduh melalui pita rakaman. Suruhanjaya Pencegahan Rasuah Malaysia (SPRM) menggunakan pita rakaman perbualan tertuduh sebagai bukti bagi mensabitkan dakwaan. Setelah penelitian pengesahan kesahihan pita rakaman tersebut, Mahkamah telah menerima pita rakaman

sebagai bahan bukti bagi mensabitkan dakwaan rasuah terhadap tertuduh kerana pita rakaman suara juga dianggap sebagai dokumen (Jal Zabdi Mohd Yusof, 2008). Berdasarkan kes-kes yang dibicarakan di Mahkamah Sivil menunjukkan, dokumen memberi maksud yang cukup luas. Dokumen tidak hanya terhad kepada bentuk manual semata-mata, bahkan CCTV juga dikategorikan sebagai dokumen. Di dalam kes *Ahmad Najib bin Aris v PP*, 6 [2009] 2MLJ 613 meskipun tiada sijil dilampirkan, laporan pakar kimia dan rakaman CCTV diterima pakai sebagai dokumen yang dikeluarkan oleh komputer. Mahkamah Agong merujuk kepada kes *Gnanasegaran dan Hanafi* bahawa terdapat dua cara untuk membuktikan dokumen dikeluarkan oleh komputer sepertimana tertulis di dalam Seksyen 90A(1). Laporan kimia telah diterima pakai berdasarkan soal jawab yang teliti akan kebiasaan penggunaan CCTV dan ini telah menepati akan Seksyen 90A(3). Namun begitu, rakaman CCTV telah ditolak di dalam kes *Gnanasegaran dan Hanafi* oleh kerana tiada sijil dilampirkan mahupun bukti lisan dikemukakan dalam kes tersebut.

Hakim Mahkamah Tinggi Syariah Selangor, YAA Dato' Hj Zohdi Bin Hj. Toha, Ketua Hakim Selangor ketika itu pada awalnya telah meluluskan permohonan plaintif kerana plaintif berjaya mengemukakan *qarinah* yang boleh diterima oleh mahkamah iaitu resit/ cek sebagai dokumen dan wang bayaran balik. (Lihat Dato' Aria Diraja Dato' Hj Daud Bin Muhamad, 2002, hlm 1-11. Namun demikian, pada 4 April 2005 defendan telah membuat rayuan. Hakim Rayuan, YAA Dato' Syekh Ghazali Abd Rahman, YAA Datuk Abu Naim bin Haji Ihsan dan YAA Dato' Ibrahim bin Lembut ketika itu telah menerima rayuan tersebut dan meminta penghakiman dibuat semula dengan mengemukakan saksi. Alasan penghakiman adalah pihak plaintif hendaklah mengemukakan saksi untuk menguatkan keterangannya. Kenyataan ini bersandarkan kepada seksyen 94-99, Enakmen Keterangan Mahkamah Syariah (Negeri Selangor) 1991, yang mana pihak pendakwa hendaklah mengemukakan saksi dalam pendakwaan mereka. Hakim yang mengendalikan kes ini tidak merujuk kepada kes al-Kindi dan Hadrami sebelum memutuskan penghakimannya. (Jurnal Hukum, 1426H).

Pada hemat penulis, penghakiman yang telah dibuat oleh YAA Dato' Zohdi bin Hj Toha, Ketua Hakim Mahkamah Syariah Negeri Selangor adalah lebih bertepatan dan memenuhi kehendak nas al-Quran yang menggariskan secara umum mengenai dokumen. Justifikasi penulis adalah seperti berikut:

(i) Hakim Rayuan tidak merujuk Seksyen 49 Akta Keterangan Mahkamah Syariah (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1997 mengenai keterangan primer: '*Primary evidence means the document itself produced for the inspection of the Court: Explanation 3— A document produced by a computer is primary evidence.*' Dalam peruntukan ini jelas menunjukkan dokumen elektronik sudah memadai untuk dijadikan kaedah pembuktian tanpa memerlukan keterangan saksi seperti mana yang telah diminta oleh hakim-hakim rayuan.

(ii) Dalam kes ini, hakim-hakim rayuan juga mungkin kurang pendedahan akan pelaksanaan dokumen elektronik. Ini kerana setiap proses penyimpanan, pengeluaran dan penghantaran duit sama ada secara '*on-line*' atau melalui cek seperti dalam kes ini, kesemua datanya tersimpan di dalam sistem atau di namakan sebagai dokumen elektronik. Bahkan keterangan dengan dokumen elektronik lebih kuat dan konsisten berbanding dengan kesaksian, kerana ia tidak berubah dengan berubahnya masa sekalipun pemiliknya telah lama meninggal dunia. Berbanding dengan kesaksian yang berkemungkinan berubah dengan berubahnya masa seperti lupa atau berkemungkinan saksi itu meninggal dunia.

Penerimaan bahan-bahan digital sebagai bahan bukti mula diketengahkan di Mahkamah Syariah dan mengikut kajian yang dijalankan oleh Mohamad Azhan Yahya, Ahmad Azam Mohd Shariff dan Mohd Abu Hassan Abdullah (2017), empat jenis tuntutan kes pernah menengahkan bahan digital sebagai bukti iaitu:

- (a) kes permohonan pengesahan nikah Siti Adira Suhaimi dan Adenan Abu;
- (b) kes tuntutan *fasakh* Zabariah binti Mat Piah lwn Syed Abas bin Syed Ibrahim;

- (c) kes tuntutan *nusyuz* Mohd. Nizam bin Abdul Malik *lwn* Fauziah binti Mohd. Isa, Ahmad Faozi bin Mansor *lwn* Norhafizah binti Ahmad dan Ramlee bin Ismail *lwn* Masuah binti Abd Rashid;
- (d) kes tuntutan perceraian Moriazi bin Muhammad *lwn* Ajmawati binti Atan.

Keterangan digital tersebut juga perlu disokong dengan keterangan lain seperti keterangan daripada pakar untuk mengesahkan keaslian dokumen digital tersebut. Sungguhpun begitu, pemahaman terhadap kebolehterimaan keterangan digital adalah kurang jelas dan mengakibatkan kes (d) diperintahkan untuk didengar semula dengan mengemukakan saksi-saksi yang menyokong tuntutan (Mohamad Azhan Yahya, Ahmad Azam Mohd Shariff dan Mohd Abu Hassan Abdullah, 2017).

Permasalahan dan cabaran dalam menangani bahan-bahan bukti daripada bahan digital di kedua-dua mahkamah, iaitu Mahkamah Syariah dan Mahkamah Sivil adalah lebih kurang sama cabarannya, iaitu kebolehterimaan bahan bukti tersebut tanpa saksi dan pakar serta kurang jelas akan bahan bukti tersebut untuk mensabitkan sesuatu kes. Apatah lagi, dalam mensabitkan seseorang yang dituduh dalam kes jenayah, ianya memerlukan bukti-bukti lain bagi mengukuhkan bukti yang dikemukakan di Mahkamah Syariah, sebagai contoh dalam kes-kes khalwat.

MASALAH DAN CABARAN PENERIMAAN CCTV (DOKUMEN ELEKTRONIK) SEBAGAI KAEDAH PEMBUKTIAN DALAM KES-KES JENAYAH.

Terdapat beberapa cabaran yang timbul dalam penerimaan dokumen elektronik sebagai bahan bukti, antaranya ialah isu kesahihan rakaman yang dibuat oleh CCTV. Bahan bukti elektronik sering terdedah kepada korupsi dan pencerobohan seperti yang berlaku dalam kes *Alliance dan Leicester Building lwn Ghahremani*. Dalam kes ini Mahkamah telah memutuskan untuk mengetepikan bukti terbabit kerana timbul keraguan mengenai kesahihan dokumen tersebut (Mohamad Ismail Bin Hj. Mohamad Yunus, 2006).

Walaupun pernah terdapat kes-kes pemalsuan dokumen yang memaksa mahkamah menolaknya sebagai bahan bukti,

namun ini tidaklah bermakna kesemua bukti elektronik ditolak mentah-mentah oleh hakim dalam perbicaraan. Perundangan Islam sendiri telah menggariskan beberapa panduan untuk membuktikan kesahihan sesuatu dokumen sebelum ia boleh diterima sebagai bahan bukti antaranya ialah dengan menggunakan khidmat pakar, khususnya dalam bidang elektronik forensik. Terdapat dalil al-Quran dan al-Sunnah mengenai pensyariatan pendapat pakar sebagai kaedah pembuktian khususnya dalam pengesahan dokumen. Perkataan *ahlu al-zikr* dan *khabir* merujuk kepada pendapat pakar. Firman Allah SWT yang bermaksud '*Oleh itu bertanyalah kamu kepada orang yang berpengetahuan agama jika kamu tidak mengetahui*'.(Surah al-Nahl 16:43). Selain itu juga, pengesahan maklumat melalui pendapat pakar telah diterima semenjak zaman Rasulullah SAW yang mengiktiraf kenyataan Majzaz al-Madlaji yang mengesahkan pertalian keluarga antara Usamah dan Zaid r.a.

Kenyataan di atas menunjukkan sekiranya dokumen itu telah diiktiraf kesahihannya dari pakar dan pakar tersebut telah menepati syarat-syarat yang telah ditetapkan oleh syarak, maka dokumen tersebut boleh diterima sebagai bukti termasuklah CCTV. Seksyen 33 (1-3) Akta Keterangan Mahkamah Syariah (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1997 secara jelas menyatakan bahawa:

- (1) *Apabila Mahkamah perlu membuat sesuatu pendapat atas sesuatu perkara mengenai undang-undang negara asing atau mengenai sains atau seni, atau tentang identiti atau ketulenan tulisan tangan atau cap jari atau berhubungan dengan penentuan nasab, maka pendapat atas perkara itu daripada orang yang mempunyai kemahiran khusus dalam undang-undang negara asing, sains atau seni itu, atau dalam soal tentang identiti atau ketulenan tulisan tangan atau cap jari atau berhubungan dengan penentuan nasab, ialah qarinah.*
- (2) *Orang sedemikian itu dipanggil pakar.*
- (3) *Dua orang pakar atau lebih hendaklah dipanggil untuk memberikan keterangan jika boleh tetapi jika tidak terdapat dua orang pakar, maka keterangan seorang pakar adalah memadai. Jika dua orang pakar memberikan pendapat yang berlainan, maka pakar yang*

ketiga hendaklah dipanggil untuk memberikan keterangan.

Di Malaysia, sememangnya terdapat pakar-pakar forensik khususnya forensik elektronik yang mempunyai kepakaran dalam bidang forensik dan mendapat pengiktirafan antarabangsa. Pakar forensik ini dapat mengesahkan keaslian sesuatu dokumen yang dipaparkan melalui CCTV sebelum ia dapat dijadikan bahan bukti. Menurut Encik Zambri, Ketua Jabatan Forensik Digital, Cyber Security Malaysia, tahap kebolehterimaan DNA dalam satu kes jenayah bunuh dan seumpamanya ialah 99.99%, namun tahap kebolehterimaan terhadap dokumen dalam CCTV setelah disahkan keasliannya adalah lebih tinggi dari 99.99%. Jika DNA dapat dijadikan bahan bukti dalam kes-kes jenayah, kenapa berlaku sebaliknya pada CCTV?.

RUMUSAN DAN CADANGAN

CCTV sebenarnya boleh dijadikan bahan bukti kerana ia merupakan keterangan elektronik berada di bawah konsep *kitabah* atau dokumentari atau *wathaiq* yang menjadi kaedah keterangan yang utama di mahkamah, sama ada di Mahkamah Syariah atau di Mahkamah Sivil. Sekiranya pembuktian melalui dokumen elektronik seperti CCTV tidak diterima pakai, maka agak sukar pindaan Akta 355 ini hendak dilaksanakan. Ini kerana syarat-syarat saksi yang telah digariskan amat sukar untuk dipenuhi.

Setiap rakaman yang telah dibuat akan terlebih dahulu melalui saringan ketat oleh pakar-pakar yang memenuhi kriteria sepertimana yang telah digariskan oleh syarak. Bagi memantapkan lagi pelaksanaan keterangan elektronik di Mahkamah Syariah, Seksyen 90A seperti yang terdapat di dalam Akta Keterangan 1950 perlu ditambah ke dalam Akta Keterangan Mahkamah Syariah (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1997. Ini kerana Seksyen 90A telah menggariskan peruntukan yang agak jelas mengenai dokumen elektronik.

Pengamal undang-undang Syariah pada masa yang sama perlu juga diberi pendedahan yang lebih meluas mengenai dokumen elektronik dengan mewujudkan bahagian khususnya berkaitan dengan elektronik forensik. Ini kerana masih terdapat pengamal undang-undang dan hakim mahkamah yang masih agak

kabur mengenai pelaksanaan dokumen elektronik sebagai salah satu kaedah pembuktian. Dengan pelaksanaan e-Syariah, sudah tiba masanya setiap pengamal undang-undang Syariah untuk memandang positif tentang pembaharuan yang berlaku.

RUJUKAN

- _____ (2016) Section 90A Evidence Act 1950 of Malaysia: A Time for Review, *Proceedings*. 5th. Annual International Conference on Law Regulation and Public Policy 30 - 31 May 2016, Hotel Fort Canning Singapore.
- Akta Keterangan 1950
- Akta Keterangan Mahkamah Syariah (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1997
- Abd al-Mutalib Abd. Razak Hamdan. (2007). *Al-Da'wa wa Ithbatiha fi al-Fiqh al-Jina'I al-Islami*. al-Iskandariyyah: Dar al-Fikr al-Jaami', hlm. 21.
- Enakmen Tatacara Jenayah Syariah (Kelantan) 2002 (Pindaan 2017
- Akta Mahkamah Syariah (Bidang Kuasa Jenayah) 1965 (Pindaan 1984) (Akta 355)
- Al-Dimyathi, Abu Bakar. (1993). *Hasyiah I'annah al-Talibin*. Beirut: Dar al-Fikr.
- Al-Farahaidi, Abd. Al-Rahman al-Khalil ibn Ahmad. (t.t). *Kitab al-Ain*. Beirut: Dar Ihya' al-Turath al-Arabiyy.
- Al-Humaidhi, Abd. Al-Rahman Ibrahim. (1989). *Al-Qadha' wa Nizamuhu fi al-Kitab wa al-Sunnah*. Makkah: Maahad al-Buhuth al-'Ilmiyyah.
- Al-Jurjani, Ali ibn Muhammad. (t.t). *Kitab al-Takrifat*. Al-Qaherah: al-Irsyad.
- Al-Qurafi, Ahmad ibn Idris al-Sanhaji al-Misriyy al-Malikiyy. *Al-Dzakhirah fii furu' al-Malikiyyah*. Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyyah.
- Al-Zuhailiy, Muhammad Mustafa. (1994). *Wasail al-Ithbat fi al-Syariah al-Islamiyyah wa-Muamalat al-Madaniyyah wa*

- al-Ahwal al-Syakhsiyyah*. Riyadh: Maktabah al-Mu'ayyad.
- Ibnu Abidin. (1995). *Hasyiah Rad al-Mukhtar 'ala al-Durr al-Mukhtar Syarh Tanwir al-Absar fii Fiqh Mazhab al-Imam Abi Hanifah*. Beirut: Dar al-Fikr
- Ibnu Qayyim, Abu Abdullah Muhammad ibn Bakr. *Al-Turuq al-Hukmiyyah fii al-Siyasah al-Syariyyah*. Makkah: Dar Alam al-Fawaid.
- Ibnu Taimiyyah, Ahmad. (2001). *Majmu'ah al-Fatawa*. Cetakan kedua. Juz 7, Al-Mansurah: Dar al-Wafa', hlm 234. Lihat juga Ibnu Qayyim, 1996, *'Ilam al-Muaqi'in 'an Rabb al-'Alamin*, Juz 1, Dar al-Kutub al-'Ilmiyyah: Beirut, hlm. 71.
- Jackson, A (2013) The Admissibility of Identification Evidence Made on the Basis of Recognition from Photographs Taken at a Crime Scene R v Doherty [2016] EWCA Crim 246, *The Journal of Criminal Law*.
- Jal Zabdi Mohd. Yusoff. (2008). *Pengenalan Undang-Undang Keterangan di Malaysia*. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.
- Mahmud Saedon A. Othman. (2003). *Undang-Undang Keterangan Islam*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, hlm. 42.
- Mohamad Azhan Yahya, Ahmad Azam Mohd Shariff dan Mohd Abu Hassan Abdullah (2017) Keterangan Dokumen Dalam Bentuk Digital di Mahkamah Syariah: Analisis Berkaitan Definisi serta Kebolehterimaannya di sisi Prinsip Syariah di Malaysia. *Prosiding*. The International Seminar on Islamic Jurisprudence in Contemporary Society, 4-5 Mac. 921-929
- Muhammad Fawwaz (2008). *Al-Wajiz fi al-Uqud al-Tijarah al-Elektroniyyah*. 'Amman: Dar al-Thaqafah, hlm 204.
- Mutawalli, Mahmud Aisyh. (t.t). *Dhamanat fii al-Qadha' al-Islam*. Beirut: Dar al-Kutub al-'Ilmiyyah, hlm. 103.
- Mohamad Ismail Bin Hj. Mohamad Yunus, Ph.D. (2006). *Kedudukan Bahan Bukti (Exhibit) Elektronik Dan Digital Dalam Keterangan: Masalah Dan Cabaran Masa Kini*. Kuala Lumpur: The INSAF Publication.

**PEMBUKTIAN MELALUI TELEVISYEN/ KAMERA LITAR TERTUTUP (CCTV) DALAM
KES-KES JENAYAH: TINJAUAN UMUM BERDASARKAN UNDANG-UNDANG
KETERANGAN ISLAM**

- Muslim, Ibn al-Hujjaj al-Qushairiy al-Nisaburiy. (1997) *Sahih Muslim*. Juz 11, Dar al-Hadith, Al-Qaherah, hlm 77.
- Paul, A. (2010). *Evidence: Practie and Procedure*. Selangor: LexisNexis Malaysia
- Radrakrishna, G (2012) “Digital Evidence in Malaysia”, *Digital Evidence and Electronic Signature Law Review*, 9, hlm 31-41.
- Sulaiman Markus. (1981). *Usul al-Ithbat wa Ijratuhu fii al-Mawad al-Madniyyah fii al-Qanun al-Misriyy*. Al-Qaherah: Alam al-Kitab.
- Utusan Malaysia* (2010) UTM Hasilkan CCTV imej 3D”, http://ww1.utusan.com.my/utusan/info.asp?y=2010&dt=0619&sec=dalam_negeri&pg=dn_16.htm

RUJUKAN KES

- R v Doherty [2016] 80(4) Crim L J 234-236.
- Munah Bte Ali *lwn* PP[1958] 1 MLJ 159.
- Pendakwa Raya *lwn* Jawan Empaling [1996] 2 CLJ.
- Pendakwa Raya *lwn* Datuk Haji Sahar Arpan [2007] 1 AMR.
- Mohd Ali Jaafar v Public Prosecutor [1998] 4 MLJ.
- Ahmad Najib bin Aris v PP6 [2009] 2MLJ 613, FC.

